

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन

नागपूर जिल्हा

१९८८-८९

फक्त कार्यालयीन उपयोगाकरीता

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन

जिल्हा - नागपूर

१९८८ - ८९

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय

नियोजन विभाग

महाराष्ट्र शासन

मुंबई

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन - १९८८-८९

दृष्टिक्षेपांत जिल्हा

जिल्हा - नागपूर.

अ. क्र.	बाब	परिमाण	नागपूर जिल्हा	महाराष्ट्र राज्य
१	२	३	४	५

[एक] प्राकृतिक रचना

अ] भौगोलिक स्थान

१] उत्तर अक्षांश	अंश	२०. ३५ ते २१. ४४	१६. ४ ते २२. १
२] पूर्व रेखांश	अंश	७८. १५ ते ७९. ४०	७२. ६ ते ८०. ९

ब] हवामान

तपमान [१९८८]

१] किमान	डिग्रीसेल्सियस	११.० [नागपूर शहर]	उ. ना.
२] कमाल	डिग्रीसेल्सियस	४७. ३ [-"-]	उ. ना.
३] पर्जन्य [सरासरी] [१९८८]	मि. मी.	११७२	उ. ना.

क] प्रशासकीय विभाग

१] तालुके	संख्या	१४	३०३
२] पंचायत समित्या	संख्या	१३	२९८
३] टंचाईग्रस्त तालुके	संख्या	[१९८८-८९]	१३० [१९८७-८८]
४] एकात्मिक ग्रामीण विकास प्रकल्प गट	संख्या	१३	२९८
५] शहरे	संख्या	१६	३०७
६] गावे [एकूण] [१९८१चे जनगणने प्रमाणे]	संख्या	१८७४	४१, ८३३
१] निर्जन	संख्या	२१६	२४७९
२] वस्ती असलेली	संख्या	१६५८	३९३५४
७] क्षेत्रफळ	चौ. कि. मी.	९९३१	३, ०७, ६९०

[दोन] प्रशासकीय संस्था [३१. ३. १९८९]

१] पंचायत समित्या	संख्या	१३	२९८
२] महानगर पालिका	संख्या	१	११
३] नगरपरिषद	संख्या	१०	२२२
४] कटक मंडळ	संख्या	१	७
५] ग्रामपंचायती	संख्या	७४२	२५१८२
६] पोलीस स्थानके	संख्या	[३१. १२. ८८]	८०८ [३१. १२. ८८]
		३८	
७] पोलीस आऊट पोस्ट [चौक्यासह]	संख्या	६७	१२१६ [३१. १२. ८८] [३१. १२. ८८]

१	२	३	४	५
[तीन] लोकसंख्या [१९८१]				
१]	ग्रामीण लोकसंख्या	आकडे हजारांत	११२०	४०७९२
२]	नागरी लोकसंख्या	"-	१४६९	२१९९३
३]	एकूण लोकसंख्या	"-	२५८९	६२७८४
४]	अनुसूचित जातींची संख्या	"-	१८२	४४८०
५]	अनुसूचित जातींच्या लोकसंख्येची टक्केवारी	टक्केवारी	७.०५	७.१४
६]	अनुसूचित जमातींची लोकसंख्या	आकडे हजारांत	३५३	५७७२
७]	अनुसूचित जमातींच्या लोकसंख्येची टक्केवारी	टक्केवारी	१३.६५	९.१९
८]	पुस्य	आकडे हजारांत	१३४५	३२४१५
९]	स्त्रिया	"-	१२४३	३०३६९
१०]	स्त्री-पुस्य प्रमाण	१००० पुस्यामध्ये स्त्रियांचे प्रमाण	९२५	९३७
११]	घनता	दर चौ. कि. मी. क्षेत्रातील लोकसंख्या	२६०	२०४
१२]	साक्षरतेचे प्रमाण			
१]	एकूण	टक्केवारी	५४.५६	४७.१८
२]	पुस्य	"-	६३.७४	५८.७९
३]	स्त्रिया	"-	४४.६२	३४.७९
४]	राज्यामध्ये जिल्ह्याचा क्रमांक	संख्या	२	-
[चार] कृषि			[१९८५-८६]	[१९८७-८८]
			अस्थाई	अस्थाई
१]	भौगोलिक क्षेत्र	हजार हेक्टर	९८६	३०७५८
२]	जंगलव्याप्त क्षेत्र व त्यांची भौगोलिक क्षेत्राची टक्केवारी	"-	१७१	५,४०९
३]	<u>शेतीस उपलब्ध नसलेली जमीन</u>		[१७.३५]	[१७.५९]
	अ] बिगर शेती वापराखाली जमीन	हजार हेक्टर	४८	१०८१
	ब] पडीत आणि लागवडीलायक नसलेली जमीन	"-	३५	१७२०
	एकूण [अ + ब]	"-	८३	२८०१
४]	<u>पडीत जमीनी व्यतिरिक्त लागवड न केलेली इतर जमीन</u>			
	१] कायम गुरे चरण आणि इतर	हजार हेक्टर	५५	१५३८
	२] झाडे बुडपाखालील जमीन	"-	३१	१८०
	३] लागवडी योग्य परंतु पड जमीन	"-	४०	१०२७
५]	<u>पडीत जमीन</u>		[१९८५-८६]	
			अस्थाई	
	१] चालू पड	"-	१७	९०७
	२] इतर पड	"-	४९	१०१५

तीन -

१	२	३	४	५
[चार] ६] पिकाखालील क्षेत्र			अस्थाई [१९८५-८६]	अस्थाई [८७-८८]
१] पिकाखालील निव्वळ क्षेत्र	हजार हेक्टर	५४०	१७८८१	
२] दुसोटा क्षेत्र	"	३४	२२५०	
३] एकूण पिकाखालील क्षेत्र	"	५७४	२०१३१	
७] ओलीत क्षेत्र			[१९८५-८६]	[१९८८-८९]
१] निव्वळ ओलीत क्षेत्र	"	५६	२०९१	
२] एकूण ओलीत क्षेत्र	"	७५	२६८९	
८] महत्वाच्या पिकाखालील ओलीताचे क्षेत्र [अन्नधान्ये]	"	५२	१४१२३	
९] वहित धारण जमीन			[१९८५-८६अंतीम]	
१] २ हेक्टर पेक्षा कमी	संख्या [००]	७५३	४५९१६	
२] २ ते १० हेक्टर	"	९७६	३२७३८	
३] १० हेक्टरपेक्षा जास्त	"	९०	२३५९	
१०] जमीन महसूल वसुली [१९८८-८९]	लाख रुपये	२५	१४००	
११] जिल्हा परिषदांचा उपकर [१९८८-८९]	हजार रुपये	१७३५	उ. ना.	
१२] पंचायत समित्यांचा उपकर [१९८८-८९]	"	१६०७	उ. ना.	
पांच] पशुसंवर्धन [पशुसंवर्धनगणना १९८३]			[पशुगणना अस्थायी १९८७]	
१] पशुधन	संख्या हजारांत	१०७०	३३८८९	
२] गाई व बैल	"	६५५	१६८८२	
३] म्हशी व रेडे	"	६१	४६०५	
४] मेंढ्या	"	२२	२७७४	
५] शेळ्या	"	२७९	९१०३	
६] कोंबड्या व बढके	"	३७९	२४६२७	
[सहा] सहकार [८८-८९]				
१] सहकारी संस्था	संख्या	३७००	९२५०७	
२] प्राथमिक कृषि सहकारी पतसंस्था	संख्या	५८३	१८५०९	
३] प्राथमिक कृषि सहकारी पतसंस्थाची सभासद संख्या	संख्या हजारात	१६९	७०२५	
४] दुग्ध शाळा संस्था	संख्या	२१२	१२९६०	
५] प्राथमिक कृषि पत संस्थांनी दिलेले कर्ज	रुपये कोटीत	१२	७१५	

क्रमशः चार

१	२	३	४	५
[सात] जल सिंचन [३०. ६. ८९ रोजी]	[३०. ६. ८९]			[३०. ६. ८८]
पूर्ण झालेले पाटबंधारे प्रकल्प व त्या खालील लाभ क्षेत्र				
१] मीठे प्रकल्प	संख्या	१		१७
लाभ क्षेत्र	हजार हेक्टर	१२४		उ. ना.
२] मध्यम प्रकल्प	संख्या	११		१४०
लाभ क्षेत्र	हजार हेक्टर	८१		उ. ना.
३] लघु प्रकल्प [पृष्ठभाग]	संख्या	१९६		१३८९
लाभ क्षेत्र	हजार हेक्टर	३०		उ. ना.
४] सिंचन विहीरीखाली भिजणारे क्षेत्र	हजार हेक्टर	२९		११९९
			[१९८५-८६]	[१९८६-८७]
[आठ] उद्योग [१९८८ अखेर]				
१] नोंदणीकृत कारखान्यांची संख्या	संख्या	१४१६		२५८३९
२] नोंदणी कृत चालू कारखान्यांची संख्या [उत्पादन चालू असलेले]	संख्या	११६३		२१७८५
३] साखर कारखान्यांची संख्या [चालू असलेले खाजगी धरून]	संख्या	१		११६
४] साखर कारखान्यांतील आलेली माहिती साखरेचे उत्पादन	हजार मे. टन	५		२६२९
५] सर्व नूत. गिरण्यांची संख्या	संख्या	२		१२१
[नऊ] वीज [३१. ३. ८९]				
१] वीज पुरवठा केलेली शहरे व खेडी	संख्या	१८९०		३२४१३
२] विद्युतीकरण झालेल्या गावांची संख्या	संख्या	१८७४		उ. ना.
३] वीज पुरवठा केलेले पंप संच	संख्या	४६६८०		१३, ९४, ३४५
४] गोबर गॅस संयंत्रे ३१. ३. ८९	संख्या	९०७६		उ. ना.
[दहा] सार्वजनिक आरोग्य [१९८८]				
१] रुग्णालये	संख्या	२३		७६८
२] दवाखाने	संख्या	१२३		१७९९
३] प्राथमिक आरोग्य केंद्रे	संख्या	४०		१५३९
४] प्राथमिक आरोग्य पथके	संख्या	-		११८
५] एकात्मिक बाल विकास योजना गट	संख्या	१		१०५
६] अंगणवाडीत उपस्थित राहणारी मुले	संख्या	उ. ना.		उ. ना.

१	२	३	४	५
[अकरा] शिक्षण [१९८८-८९]			[१९८७-८८]	[१९८८-८९]
१]	एकूण प्राथमिक शाळा	संख्या	२०२६	५५५६८
२]	एक शिक्षकी शाळा	"-	५०२	१६७४६
३]	प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थी	संख्या	हजारांत ४१२	९९६०
४]	प्राथमिक शाळेतील शिक्षक	"-	१०	२५८
५]	प्रत्येक शिक्षकामागे प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थी	संख्या	४१	३९
[बारा] दुय्यम शिक्षण				
१]	दुय्यम शाळा	संख्या	५०६	८८६४
२]	शाळेतील एकूण विद्यार्थी	संख्या	हजारांत ३०३	५१०१
३]	शाळेतील शिक्षक	"-	१०	१६८
४]	प्रत्येक शिक्षकामागे दुय्यम शाळेतील विद्यार्थी	संख्या	३०	३१
[तेरा] उच्च शिक्षण [३०.९.८९]				
१]	संस्था	संख्या	३२	१००२
२]	एकूण विद्यार्थी	संख्या	हजारांत ५३	१०१६
[चौदा] अ] प्रौढशिक्षण १९८८-८९				
१]	प्रौढशिक्षण केंद्रे	संख्या	९४०	३०५५३
२]	प्रौढांची उपस्थिती	संख्या	हजारांत ३८	५२३
ब] तांत्रिक शिक्षण				
१]	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था			
१]	शासकीय व शासन सहाय्यीत	संख्या	७	११२
२]	इतर [खाजगी]	"-	५	९९
२]	शासकीय व शासन सहाय्यीत औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था मध्ये मंजूर झालेल्या जागा	"-	२१००	४२३२८
३]	तांत्रिक व व्यवसायीक शिक्षण संस्था			
१]	शासकीय व शासन सहाय्यीत	संख्या	२३	१६५
२]	इतर [खाजगी]	संख्या	उ. ना.	६४५
४]	शासकीय व तांत्रिक व्यवसाय शिक्षण संस्थेची प्रवेश क्षमता	संख्या	हजारांत ३	११६
५]	अभियंत्यांची संख्या	संख्या	उ. ना.	उ. ना.

१	२	३	४	५
[पंधरा]	<u>परिवहन आणि दळणवळण</u>	३१.३.८९		३१.३.८८
१]	स्कूण रेल्वे मार्ग लांबी	कि. मी.	३८३	५४३३
२]	रस्त्यांनी जोडलेली गावे	संख्या	उ. ना.	उ. ना.
३]	स्कूण बिगुर न. पा. रस्त्यांची लांबी [पृष्ठाकीत]	कि. मी.	५५२७	१६९२१
४]	राष्ट्रीय महामार्गाची लांबी	"-	२३०	२९१६
५]	राज्य महामार्गाची लांबी	"-	८४०	३०७६१
६]	महत्वाच्या जिल्हा रस्त्यांची लांबी	"-	६४१	३७७२८
७]	इतर जिल्हा रस्त्यांची लांबी	"-	९४२	३७३५१
८]	ग्रामीण रस्त्यांची लांबी	"-	२८४२	६१०९५
[सोळा]	<u>पिण्याच्या पाण्याचा पुरवठा</u>		१९८८-८९	१९८७-८८
	कठीण गावांची संख्या	संख्या	८०२	६०१३
१]	खेड्यांना केलेला पुरवठा	"-	२७२	उ. ना.
अ]	नळाचा प्राणी पुरवठा	"-	उ. ना.	उ. ना.
ब]	कुप नलिका	"-	१८०	उ. ना.
क]	विहीरी	"-	उ. ना.	उ. ना.
२]	टॅकर्स किंवा बैलगाडीने पुरवठा केली जाणारी गावे	"-	६९	उ. ना.
३]	योजनेत समाविष्ट करावयाची गावे	"-	उ. ना.	उ. ना.
[सतरा]	<u>घरबांधणी</u>			
	भूमिहीन कामगारांसाठी बांधलेल्या झोपड्या संख्या		२५९	उ. ना.
[अठरा]	<u>स्कात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम</u>			
१]	दारीद्वय रेषेखालील कुटुंबे ८२-८३	संख्या [लाखांत]	१.१२	४१
२]	१९८८-८९ मधील जुने लाभार्थी	संख्या	१४००	१०८७४२ [१९८७-८८]
	नवीन लाभार्थी	"-	४५०७	१२९३६९ [१९८७-८८]
[एकोणवीस]	<u>रोजगार निर्मिती १९८८-८९</u>			
अ]	रोजगार हमी योजना	मनुष्य दिवस [कोटीत]	०.२६	८.१३
ब]	राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम	"-	०.०९	२.५९
क]	ग्रामीण भूमिहीन रोजगार कार्यक्रम	"-	०.०९	२.५९
[वीस]	<u>आदिवासी कल्याणकारी योजना १९८८-८९</u>			
	आदिवासीकरीता आश्रम शाळा	संख्या	५	उ. ना.
[एकवीस]	<u>मागासवर्गीयांसाठी कल्याणकारी योजना ८८-८९</u>			
अ]	मागास वर्गीयांसाठी वसतीगृहे	संख्या	८	उ. ना.
ब]	वसतीगृहात राहणारे विद्यार्थी	संख्या	६६०	उ. ना.
[बावीस]	<u>जिल्हा नियोजन १९८८-८९</u>			
१]	वार्षिक योजनेतील मंजूर तरतूद	रु. कोटीत	१७.००	२४३०
२]	अनुषंग भरून काढण्यासाठी तरतूद	"-	उ. ना.	४००
[तेवीस]	<u>नागरी पुरवठा</u>			
१]	रास्त भावाची दुकाने १९८८-८९	संख्या	१२१५	३४५२६
२]	परविलेला स्कूण साठा १९८८-८९	"०००" टन	११२	उ. ना.
३]	शासकीय गुदामे ३१.३.८९	संख्या	१७	११२५
४]	साठवण्याची क्षमता	"०००" टन	उ. ना.	७२८

टीप :- उ. ना. = उपलब्ध नाही.

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.